

TEZAURE MONETARE DIN SECOLELE XVIII–XIX DESCOPERITE LA ROȘEȚI, JUD. CĂLĂRAȘI ȘI STEJARU, JUD. IALOMIȚA¹

AUREL VÎLCU

În colecțiile Muzeului Județean Ialomița din Slobozia se găsesc două tezaure monetare descoperite la Roșeți, jud. Călărași și Stejaru, com. Perieți, jud. Ialomița. Ambele tezaure au fost depuse la BNR, sucursala Slobozia, în data de 29 septembrie 1980, de către Muzeul Județean Ialomița din Călărași, conform decretului 244/1978 privind bunurile din metale prețioase și semiprețioase care făceau parte din tezaurul național. La data de 20 iulie 1999 tezaurele menționate mai sus au fost restituite Muzeului Județean Ialomița din Slobozia. Din nefericire, în cazul ambelor tezaure nu cunoaștem condițiile descoperirii. Singurele informații pe care le avem sunt anul în care a fost găsit tezaurul de la Roșeți (1960) și anul în care a fost predat Muzeului Județean Ialomița tezaurul de la Stejaru (1975)².

Tezaurul descoperit în localitatea Roșeți, jud. Călărași este alcătuit din șase monede din argint emise în veacul al XVIII-lea. Este posibil ca tezaurul să fi fost mai mare, dar până la noi au ajuns doar piesele ce vor fi prezentate mai jos. Patru dintre ele sunt emisiuni otomane din vremea sultanului Mustafa al III-lea (1757–1774), la care se adaugă doi taleri bătuți de Ragusa. Monedele otomane sunt piese de 60 de parale emise la Islâmbol (Kostantiniye), în anul de domnie opt (2 ex.), și anul Hegirei (11)81 (2 ex.) respectiv 20 VI 1765–8 VI 1766 și 30 V 1767–17 V 1768. Din punct de vedere al grafiei, primele două piese corespund nr. 632 din catalogul Nuri Pere (cuvântul *han* având punct pe inițială și pe finală), în timp ce la piesa nr. 4 cuvântul *han* nu are punct deasupra inițialei³. Talerii ragusani sunt emiși în anii 1763 și 1764. Dacă moneda otomană domină structura tezaurelor din Țara Românească în veacul al XVIII-lea, nominalurile ragusane amintite sunt mai rar întâlnite. Până în prezent cunoaștem doar două depozite monetare în care acestea sunt asociate cu monedă turcească: Băiculești⁴ și Câmpulung, jud. Argeș⁵.

Tezaurul găsit la Stejaru, com. Perieți, jud. Ialomița, este alcătuit din 29 de monede din argint otomane, emise în timpul sultanului Selim al III-lea (1789–1807) la Islâmbol (Kostantiniye). Cele mai multe sunt piese de 100 de parale (23 ex.) la care se adaugă piese de 80 parale (6 ex.). Toate monedele au pe revers tipul II de tuğra a sultanului Selim al III-lea⁶. Cea mai recentă monedă este din anul 13 (1800–1801) de domnie a sultanului Selim al III-lea. Probabil că tezaurul a fost ascuns în contextul conflictului ruso-turc din anii 1806–1812. Valoarea totală a acestuia este relativ modestă, 2780 de parale. Dintre cele două nominaluri care alcătuiesc structura tezaurului de la Stejaru, cea mai mare pondere o are yüzlük-ul, 12,8%, în timp ce ikilik-ul deține doar 17,2%, procentaje care demonstrează o mai bună difuziune a pieselor de 100 parale.

Analizând repartitia valorică pe ani de domnie a monedelor din tezaurul de la Stejaru, observăm că primii doi dintre aceștia (1789–1790) sunt bine reprezentate. O posibilă explicație o constituie numărul mare de monede bătute în acești ani, în contextul războiului cu Rusia și Habsburgii (1787–1791) când, datorită problemelor financiare cu care se confruntă Imperiul Otoman, la debutul domniei lui Selim al III-lea are loc o devalorizare importantă a kuruşului, al cărui conţinut în argint a fost redus cu o treime⁸.

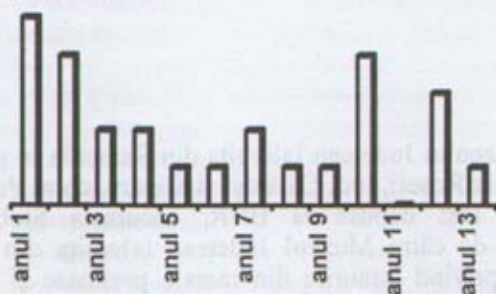

Fig. 1. Repartitia valorică pe ani de domnie a monedelor din tezaurul de la Stejaru.

TEZAURUL DE LA ROSEȚI

IMPERIUL OTOMAN

Mustafa al III-lea
(1757–1774)
Islâmbol

altmışlık (60 parale)

Av. Essultan Mustafa bin Ahmed han dame mülkühü duribe fi Islâmbol 1171. *Han* cu punct pe inițială și pe finală. *Nun* în dreapta *elif*-ului.

Rv. Sultanül berreyini ve hakanül bahreyini essultan bin essultan.
Pere 632, anul 8 = 20 VI 1765 – 8 VI 1766.

1-2. AR ↑ 28,5 g; 41 mm. ↑ 28 g; 41 mm.

Av. și rv. ca mai sus dar *han* fără punct deasupra inițialei.

Pere 632, anul 81 = 30 V 1767–17 V 1768.

3-4. AR ↑ 27,8 g; 42 mm. ↑ 28,6 g; 42 mm.

RAGUSA

taler

5. AR ↑ 28,5 g; 41 mm.

RNME, XVIII, p. 110, nr. 2/146, anul 1763.

6. AR ↑ 28,5 g; 39,5 mm.

RNME, XVIII, p. 110, nr. 2/150, anul 1767.

TEZAURUL DE LA STEJARU

IMPERIUL OTOMAN

Selim al III-lea
(1789–1807)
Islâmbol

ikilik (80 parale)

Pere 706

Av: Tuğra de tip II.

Rv. (1) Duribe fi Islâmbol 1203; anul 1 = 7 IV 1789–20 IX 1789.

1. AR ↑ 26 g; 42,7 mm.

Ca mai sus dar anul 2 = 21 IX 1789–9 IX 1790.

2. AR ↑ 24,8 g; 41 mm.

Ca mai sus dar anul 3 = 10 IX 1790–30 VIII 1791.

3-4. AR ↑ 25,3 g; 42 mm. ↑ 25 g; 41,3 mm.

Ca mai sus dar anul 7 = 29 VII 1794–17 VII 1795.

5. AR ↑ 25 g; 41,5 mm.

Ca mai sus dar anul 10 = 26 VI 1797–14 VI 1798.

6. AR ↑ 25 g; 42 mm.

Av: Tuğra de tip II. Duribe fi Islâmbol 1203.

Rv: Sultanül berreyini ve hakanül bahreyini essultan bin (1) essultan; anul 1 = 7 IV 1789–20 IX 1789.

7-10. AR ↑ 31,5 g; 45 mm. ↑ 31,5 g; 43,2 mm.
↑ 30,8 g; 44 mm. ↑ 30,5 g; 42,5 mm.

Ca mai sus dar anul 2 = 21 IX 1789–9 IX 1790.

11-13. AR ↑ 31,7 g; 44,5 mm. ↑ 31,6 g; 43,8 mm.
↑ 31,6 g; 43 mm.

Ca mai sus dar anul 3 = 10 IX 1790–30 VIII 1791.

14. AR ↑ 32,5 g; 42,5 mm.

Ca mai sus dar anul 4 = 31 VIII 1791–18 VIII 1792.

15-16. AR ↑ 31,5 g; 43 mm. ↑ 30,5 g; 43,6 mm.

Ca mai sus dar anul 5 = 19 VIII 1792–8 VIII 1793.

17-18. AR ↑ 32,3 g; 44 mm. ↑ 31,7 g; 43,3 mm.

Ca mai sus dar anul 6 = 9 VIII 1793–28 VII 1794.

19. AR ↑ 32,8 g; 45 mm.

Ca mai sus dar anul 7 = 29 VII 1794–17 VII 1795.

20. AR ↑ 30,5 g; 43,5 mm.

Ca mai sus dar anul 8 = 18 VII 1795–6 VII 1796.

21. AR ↑ 32 g; 45 mm.

Ca mai sus dar anul 9 = 7 VII 1796–25 VI 1797.

22. AR ↑ 32 g; 42,8 mm.

Ca mai sus dar anul 10 = 26 VI 1797–14 VI 1798.

23-25. AR ↑ 31,5 g; 45 mm. ↑ 31 g; 42,8 mm.
↑ 30,5 g; 41,5 mm.

Ca mai sus dar anul 12 = 5 VI 1799–24 V 1800.

26-28. AR ↑ 31,6 g; 43 mm. ↑ 31,4 g; 43,2 mm.
↑ 31,4 g; 43,5 mm.

Ca mai sus dar anul 13 = 25 V 1800–13 V 1801.

29. AR ↑ 31,3 g; 43 mm.

NOTE

¹ Mulțumim pe această cale d-nei Emilia Corbu pentru bunăvoința de a ne pune la dispoziție materialul numismatic pentru studiu.

² Informațiile le datorăm d-lui M. Neagu, căruia îi mulțumim și pe această cale pentru bunăvoința de a ne pune la dispoziție vechile înregistrări.

³ Pentru grafia cuvântului *han*, vezi Luana Popa, E. Nicolae, BSNR, 80-85 (1986–1991), 1992, p. 140, fig. 2.

⁴ Se păstrează la MNIR. Mulțumim d-lui E. Oberländer-Târnoveanu pentru bunăvoința de a ne oferi tezaurul spre studiu.

⁵ A. Smaranda, Șt. Trâmbaciu, BSNR, 78–79 (1983–1985), 1986, p. 329–332.

⁶ S. Lachman, NCire, 84, 1976, 3, p. 96–97.

⁷ Am calculat pentru fiecare an valoarea totală a pieselor de 100 de parale la care am adăugat valoarea pieselor de 80 de parale.

⁸ Ș. Pamuk, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar românesc modern*, București, 1997, p. 278.

TRÉSORS MONÉTAIRES DES XVIIIe–XIXe SIÈCLES DÉCOUVERTS À ROȘEȚI, DÉP. DE CĂLĂRAȘI ET À STEJARU, DÉP. DE IALOMIȚA

RÉSUMÉ

L'auteur présente deux trésors monétaires découverts à Roșeți, dép. de Călărași et à Stejaru, comm. de Perieți, dép. de Ialomița. Le premier trésor comprend quatre monnaies ottomanes frappées à Islâmbol sous le règne du sultan Mustafa III (1757–1774) et deux monnaies ragusaines. Le deuxième inclut 29 monnaies ottomanes frappées à Islâmbol au temps du sultan Selim III (1789–1807).

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. La répartition des monnaies du trésor de Stejaru pour chaque année, selon la valeur calculée en paras.